

Nikolaj Bøghs grundlovstale

Taler

Nikolaj Bøgh
Kommunalbestyrelsesmedlem
i Frederiksberg Kommune

Dato

5. juni 2016

Lad mig starte min grundlovstale med at minde om årets grundlovsjubilæum.

Grundlovsjubilæum, vil mange måske spørge, hvad er nu det for et jubilæum? Var det ikke sidste år, vi fejrede 100 året for 1915-grundloven? Den med kvindernes valgret. Eller for nogle år siden, da vi fejrede 50-året for den nuværende grundlov fra 1953? Den med afskaffelsen af Landstinget, folkeafstemningerne og den kvindelige arvefølge. Eller helt tilbage før årtusindskiftet, da der var 150-års jubilæum for 1849-grundloven? Nej, det er ingen af dem, jeg mener.

Men i år er det 150-året for 1866-grundloven, som faktisk er den grundlov, der har været næstlængst i funktion, kun overgået af den nuværende. Men 1866-grundloven er endt på historiens mødding, for den var et produkt af den dybe nationale krise efter nederlaget i 1864, den indførte en favorisering af de store jordejere ved landstingsvalgene, og den blev det forfatningsmæssige grundlag for hele Estrups lange regeringstid fra 1875 til 1894 og for forfatningskampen og provisorietiden.

Men den var produktet af en national nødsituation, hvor en række af landets ledende folk følte behov for at samle magten, og den løste den kaotiske forfatningsmæssige situation efter tabet af hertugdømmerne i 1864. Samtidig var den også det politiske bagtæppe for en meget fremgangsrig tid i Danmarkshistorien, hvor landbruget og den spirende industri blomstrede, landets basale infrastruktur blev udviklet enormt, og vi fik nogle af de første sociale reformer i landet.

Min pointe her er, at 1866-grundloven måske ikke var nogen juvel i opbygningen af den krone, som udgør Danmarks demokratiske udvikling, men

den er stadig et vigtigt element i Danmarkshistorien, som er værd at huske på, og som var med til at lægge fundamentet for det moderne Danmark som et centralt led i kæden af begivenheder, som prægede anden halvdel af 1800-tallet; Treårskrigen, 1864, 1866-grundloven, godsejerstyre, forfatningskamp, systemskifte.

Man kan være mere eller mindre glad for bestemte begivenheder i historien, men man skal ikke botanisere i dem og kun udvælge dem, der passer en bedst. Danmarkshistorie er ikke fortællingen om en jævnt fremadskridende proces mod et stadig mere fuldendt mål. For sådan er historie ikke, og tror man det, så går man glip af mange væsentlige pointer. Historien er en kamp mellem forskellige holdninger og interesser, og det fulde billede får man ikke ved blot at læse sejrherrenes historie – for det er nemlig altid sejrherrene, der skriver historien, også grundlovshistorien. Historien er ikke altid idyllisk, og man skal også kende dens andre facetter og vide noget om dem, der indimellem tabte nogle af de centrale kampe.

Danmarks historie er ikke bare landboreformer, demokrati, folkeskole, andelsbevægelse, arbejderbevægelse og kvindefrigørelse. Det er også krig og nederlag, statsbankerot fattigdom, slaveri og undertrykkelse. Alt sammen i en stadig vekselvirkning, der i sidste ende har skabt det Danmark, vi kender i dag. Ofte i en vekselvirkning – på godt og ondt – med den store verden, hvis idéer vi altid har taget imod, vurderet og givet vores helt egen udformning.

Så historien er en fortælling om kampe mellem mennesker, der ville noget forskelligt. Den er ikke noget heltepos eller blot og bar succesfortælling. Men den er vores – danskernes – fælles historie. Den har skabt vores land, og den binder os med sin fælles fortælling sammen som folk.

Eller gør den nu det? Er det måske alt, alt for ambitiøst at forestille sig, at danskerne af i dag kender deres historie. Jævnlig samtaler med navnlig yngre mennesker kan godt give anledning til en vis bekymring. En nylig undersøgelse viste da også, at mange skolelever i de ældste klasser ikke ved, hvorfor de skal lære historie. De mener, at fag som dansk, engelsk og matematik er meget vigtigere. Og mange elever tror, at man kun skal bruge historie, hvis man vil være historiker, arkæolog eller lærer.

Det er nok ikke så mærkeligt, at det er gået sådan, for historieundervisningen er

blevet nedprioriteret gang på gang på gang i både folkeskolen og gymnasiet. Timetallet er blevet skåret ned, snart sagt hver eneste gang, der er sket forandringer i uddannelsessystemet. Og i dagligdagen på skolerne prioriteres historiefaget ikke højt. En usædvanlig høj andel af de lærere, der underviser i historie, er ikke uddannet i faget, og det har uden tvivl en betydning for deres motivation og deres formidlingsevner – hvilket naturligvis smitter af på eleverne. Årsagen er en altdominerende tro på rationalitet, effektivitet og erhvervsrettethed. Alle kundskaber skal være salgbare og passe til kravene i en jobannonce. Der er ikke plads til meget andet. Det hele skal gå direkte ”fra forskning til faktura”, som et rædselsfuldt slagord lød for et par videnskabsministre siden.

Der vokser ingen top på det træ, der har fået rødderne skåret over, og et samfund, der udelukkende fokuserer på effektivitet og på det økonomiske rationale, det bliver et fattigere samfund. Ikke bare åndeligt, men i sidste ende også økonomisk. ”Dybest brønd giver altid klare vand”, som der står i Historiens Sang af Jeppe Aakjær.

Hertil kommer den grasserende reformpædagogik med ansvar for egen læring, stadig mere utydelige faglige krav fra lærernes side og fokus på metode og tværfaglighed. Det har kostet dyrt i det danske uddannelsessystem gennem de seneste årtier, og er gået specielt hårdt ud over dannelsesfagene som bl.a. historie.

Jeg synes resultatet er slående – og nedslående. Forståelsen for historien og viden om den er kraftigt på retur – navnlig den kronologiske viden, fornemmelsen for udviklingens gang og for, at historien er en kæde af begivenheder, som aldrig stopper, og som man i virkeligheden også selv er en del af. En ting er at vide meget lidt, noget andet er, at de færreste tilsyneladende ser det som noget problem. For man kan jo bare google det, hvis man – meget mod forventning – skulle få brug for at vide noget konkret. Men kan man nu det? Kan man google sig frem til noget meningsfyldt uden at have et basalt skelet at hænge det op på – og uden at have den kritiske sans som en vis grundviden nu engang giver. Svaret er, at det kan man ikke, ligesom tværfaglighed uden en solid basisfaglighed heller ikke giver nogen mening, men blot skaber forvirring og overfladiskhed, som ikke gavner hverken den enkelte, samfundet eller erhvervslivet.

I de senere uger er der blevet forhandlet ny gymnasiereform på Christiansborg.

Meget fornuftigt, eftersom den seneste reform efterlod gymnasiet i et diffust morads af tværfaglighed og reducerede de almindelige elementer i gymnasiet, som sideløbende – fuldkommen meningsløst – er blevet en masseuddannelse, som suger fantasiløse unge væk fra de erhvervsuddannelser, som vores land egentlig har brug for, at efterlader mange tusind ikke særlig boglige unge i en boglig ungdomsuddannelse, hvor de intet har at gøre, og som blot skaber skuffelser og tidsspilde, inden de finder deres rette hylde.

Så opgaven var egentlig klar, større fokus på reel faglighed og skærpede adgangskrav, så det naturligvis bliver de bogligt indstillede unge, der kommer ind på den boglige ungdomsuddannelse.

Men hvad med udførelsen? Det har været med bævende hjerte, man har kunnet følge gymnasireformforhandlingerne, for regeringen spillede sandelig ud med endnu et massivt angreb på gymnasiets almindelige elementer med et forslag om at slå fagene historie, oldtidskundskab og religion sammen til et. Ikke ligefrem et vidnesbyrd om stor forståelse for vores kulturelle fundament og for fagenes meget store forskellighed. Heldigvis endte det med, at forslaget blev taget af bordet, men det vidner om, at det er en stadig kamp at sikre bevidsthed om vores kulturelle fundament. Det skal vi passe på med, for der er ingen andre, der tager hånd om det for os.

Og faktisk er historie jo et særdeles vigtigt fag, og Danmarkshistorien er en vigtig nøgle for alle – store som små til at kunne forstå verden af i dag. Hvordan blev vores samfund til, hvad rummer det af muligheder, hvad har vi at bygge videre på i fremtiden? Det hele er ikke kommet af sig selv, og vi ville ikke være de mennesker vi er, hvis vi ikke netop havde levet på denne lille plet på jordkloden – med netop de erfaringer, som nu engang er vores.

Vi lever i en tid med voldsomme udfordringer til vores egen identitet og vores egen samfundsmodel. Påvirkninger fra den globale kultur har aldrig været stærkere, og mennesker med en helt anden kulturel baggrund søger vores land som aldrig før. Jeg er overbevist om, at når man om 100 eller 200 år ser tilbage på disse år, så vil det være en skelsættende periode i vores historie. Holdt vi fast i det, vi havde, formåede vi at bevare et af verdens rigeste, trykkest og mest lige samfund, eller gik mange af vores centrale værdier tabt i mødet med det fremmede – måske mest på grund af vores egen rodløshed og tendens til nationalt mindreværdskompleks?

Der er jeg ikke i tvivl om, at kendskab til vores historie er et særdeles vigtigt redskab til at stå fast, når det stormer ude fra den store verden. Både fordi vi selv står solidere plantet på jorden med dybere rødder, og fordi vi har et vigtigt budskab at formidle til de mennesker, der af den ene eller den anden grund søger mod vores land. For at kunne integrere sig, skal der være noget at integrere sig ind i, og jo tydeligere det er, hvad vi står for, jo lettere vil det være. Vi bruger – med god ret – mange kræfter på at bekymre os om farerne ved stor indvandring, og der er ingen tvivl om, at den skal og må begrænses, hvis vores land skal blive ved med at være, som vi gerne vil have det. Dele af den er dog ekstremt svært at ændre på, hvilket rådvildheden på Christiansborg over flygtningekrisen tydeligt viser. Men en ting kan vi i hvert fald gøre, og det er at være bevidste om vores egne værdier og vores egen baggrund. Er vi tydelige i forhold til dem, så bliver mange ting meget lettere i forhold til de store udfordringer, vi står med i dagens Danmark.

Derfor er det heller ikke luksus, pynt eller overflødig tidsfordriv at interessere sig for vores historie og kultur. Sådant noget, vi først får tid til at interessere os for, den dag – og den kommer aldrig – hvor alle de basale dagligdags opgaver er overstået, når maskinen står stille, kurset er holdt, varen sendt afsted. Det er tværtimod en basal forudsætning for, at vi kan bevare de vigtigste værdier, som vores historie har efterladt os – men også for på en positiv måde at kunne give plads til nye tanker, som skal udvikle vores liv og vores samfund i fremtiden.

Det handler om almen dannelse, og hvad er det i grunden? Jo, dannelse det er – blandt andet – at kunne se ud over sit eget. Dannelse er at forstå, at man er en del af en helhed, et fællesskab mellem de døde, de nulevende og de ufødte. At forstå, at vi er ikke historiens endemål, vi er led i en uendelig kæde af mennesker, og vi skylder hinanden at være bevidste om den sammenhæng, vi indgår i med hinanden.

Historie, kultur, velstand og velfærd. Det er nært sammenhængende størrelser, som forudsætter og beriger hinanden. Et godt eksempel på, hvordan begreberne smelter sammen, er det tillidssamfund, som det er lykkedes os at skabe her i Danmark. Danmark er et land, hvor vi har en grundlæggende tillid til hinanden og samtidig en grundlæggende tillid til staten. Vi tror på, at vi hver især vil hinanden det godt – og at staten grundlæggende vil os det godt. Man skal ikke have bevæget sig meget syd for Kruså for at finde ud af, at det langt fra er nogen

given ting. Hvorfor er det blevet sådan?

Tillidssamfundet er netop et produkt af vores historie og vores naturgivne forudsætninger, vores stadig mere homogene nationalstat og vores fundering i en særlig udgave af luthersk kristendom, der har fremmet socialt ansvar, demokrati og frisind, fællesskab og forståelse mellem mennesker, afgørende præget af Grundtvig og af en frugtbar strid mellem grundtvigianere, indremission og tidehverv. Og så skyldes det ikke mindst den særlige vekselvirkning mellem staten og de folkelige bevægelser, som er så specielt dansk. Uden en stat, som satte tydelige rammer, men samtidig gav stor frihed, havde vi ikke fået vores andelsbevægelse, vores højskoler, vores arbejderbevægelse. Og så – det må man selvfølgelig også være klar over – så har tillidssamfundet naturligvis også rod i et folk, som var meget ensartet, som lignede hinanden både fysisk, kulturelt og økonomisk. En stamme, hvor man forventede, at naboen var venligtsindet og havde de samme grundværdier.

Tillidssamfundet er harmonisk og trygt, men det er også langt mere rationelt end det modsatte, fordi alting glider bedre, og alle skal bruge langt færre ressourcer på sikkerhed, kontrol og beskyttelse. Det har været afgørende for at skabe et af verdens rigeste og mest harmoniske samfund – det danske. Det skal vi være bevidste om og passe godt på, for mister vi det, så kommer det aldrig igen. Derfor skal vi være tydelige om vores værdier og vores kultur, indadtil og udadtil. Det kan man kun være, hvis man ved, hvad de består af.

Derfor er mangfoldighed heller ikke nogen dansk værdi, som mange synes at mene. I hvert fald ikke, hvis det skal forstås som en relativistisk tilgang til kulturen, hvor alle livsformer og kulturelle udtryk er ligestillede og lige anerkendelsesværdige.

Erstatter man derimod begrebet mangfoldighed med netop begrebet frisind, så er man langt tættere på at forstå det særligt danske. For frisind er netop en dansk værdi, der har gjort os åbne overfor mange former for livsformer og kulturelle påvirkninger op gennem historien og gør det den dag i dag. Det danske folk er et frisindet folk, der ikke dømmes andre, og som accepterer anderledes og nye måder at leve livet på. Men med det klare forbehold, at det skal kunne fungere inden for rammerne af den hovedkultur, der er sammensat af de grundlæggende, nedarvede danske værdier.

Derfor er dansk kultur og danske værdier også noget andet om mere end generelle vestlige værdier, som handler om demokrati, ytringsfrihed og ligestilling mellem kønnene. De er der bestemt også, men er det altid kun dem, vi fremhæver, så har vi kun fortalt en lille del af historien om de grundlæggende værdier, man bør kende til, hvis man skal udgøre et positivt bidrag til det danske samfund. Danske værdier er i høj grad det, som har gjort det danske samfund til noget særligt, som ikke blot er et tilfældigt resultat af mere generelle vestlige kulturelle strømninger.

Det udgør alt sammen et vigtigt bagtæppe for hverdagens almindelige omgang mellem mennesker, og kender man ikke de kulturelle koder, som udspringer af vores fælles historiske erfaringer, så er det svært at blive integreret i det danske samfund.

Men med en tydelig præcisering af, hvad man bør vide og respektere som nytilkommen til Danmark, der bliver integrationen lettere, fordi flere udtalte og skjulte koder bliver italesat og tydeliggjort. Men kender man og respekterer man den danske hovedkultur som det basale grundlag for samfundslivet – også selvom man selv kommer langvejs fra, har en anden hudfarve og en anden religion. Ja, så kan man blive en værdifuld del af vores samfund. Grundtvig har i digtet ”Folkeligheden” fra 1848 skrevet noget utrolig præcist om integration, selvom han nok ikke var helt klar over, at det var det, han skrev om.

Folk! hvad er vel Folk igrunden?

Hvad betyder ”folkeligt”?

Er det Næsen eller Munden,

Hvorpaa man opdager sligt?

Findes skjult for hver Mands Øie

Folket kun i Kæmpehøie,

Eller bag hver Busk og Plov,

I hver Kiødklump før og grov?

Med Forlov at spørge!

Og så kommer konklusionen i digtets kendteste og stærkeste linjer:

Til et Folk de alle hører,

Som sig regne selv dertil,

Har for Modersmaalet Øre,

Har for Fædrelandet Ild;

Resten selv som Dragedukker

Sig fra Folket udelukker,

Lyse selv sig ud af Æt

Nægte selv sig Indfødsret!

Så danskerne er de mennesker, der regner sig for danskere, der taler dansk og er engageret i deres fædreland, oversat til moderne dansk. Det synes jeg er godt skrevet, og jeg kan gøre Grundtvigs ord til mine.

I grundloven, som vi fejrer i dag, finder vi masser af historiens spor og mange af de strukturer og institutioner, der holder os sammen som danskere og fortæller en masse om, hvor vi kommer fra, og hvem vi er. Det gjaldt i 1849, det gjaldt i 1866, i 1915 og i dag med 1953-grundloven. For det basale indhold i grundloven er jo uforandret.

Her finder vi beskrevet vores basale rettigheder, vores kongehus, vores folkekirke. Ja, den afspejler, man fristes jo næsten til at sige Gud, konge og fædreland, uden at skulle blive alt for partipolitisk, for grundloven favner – og skal favne – os alle sammen. Og den er både fællesskab og frihed.

Det er jo det, det handler om, og det grundloven rummer. At have en stærk ramme for vores demokrati og vores basale institutioner. Og inden for den

ramme have plads til at leve det liv, som passer til den enkelte. Den sikrer vores frihed inden for rammerne af et stærkt og historisk funderet fællesskab. Og den er fleksibel og har nu i sin nuværende udformning fungeret i mere end 60 år og fungerer stadig som den skal, trods store samfundsforandringer og samspil med den store verden.

Grundloven, den fortæller ikke så meget om klimaet, om flygtningestrømme eller om omprioriteringsbidrag. Men den giver rammen, både de demokratiske spilleregler, som jo fungerer godt i Danmark. Selvom vi kan være godt trætte af vores politikere, så er det svært at komme i tanke om et sted på kloden, hvor demokratiet egentlig har det bedre end i Danmark. Og så giver grundloven hele det historiske og kulturelle bagtæppe.

Sproget er måske lidt gammeldags, men gør det egentlig noget? Det afspejler jo netop, at det er et historisk dokument, som for størstedelens vedkommende har fungeret i mere end 150 år. Og må man ikke godt skulle anstrenge sig en lille smule for at sætte sig ind i, hvad grundloven betyder? Det er jo heller ikke, fordi man nødvendigvis skal sætte sig og læse grundlovens paragraffer. Vi læser jo heller ikke færdselsloven, men vi ved, hvad den betyder, når vi færdes i trafikken. Sådan er det også med grundloven. Vi kender indholdet og ved instinktivt, at det er vores, og at det er godt. Den har fungeret for generationer af danskere, den vil kunne fungere for mange flere generationer fremover. For vi er ikke historiens endemål, men kun led i en uendelig lang kæde af mennesker, som alle sætter deres præg på dette land og gør, at det kan udvikle sig og leve videre. Som Jeppe Aakjær skriver i Historiens Sang:

Lad mig kun flagre hen som blad i høst

Når du, mit land, min stamme, frit må leve

Og skønne sange på den danske røst

Må frie stærke sjæle gennembæve

Tillykke med vores land og med vores grundlov – lad os passe godt på begge dele.

Kilde

Manuskript tilsendt fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Det Konservative Folkeparti, Grundlovstale

Relateret

Søren Pape Poulsens grundlovstale
5. juni 2016

Lars Løkke Rasmussens grundlovstale
5. juni 2016

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/nikolaj-boeghs-grundlovstale-2016>